

POROČILA

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU v letu 2020

Ljubljana, Gosposka ulica 13, <http://giam.zrc-sazu.si>

Geografski inštitut Antona Melika je imel v letu 2020 enaintrideset redno zaposlenih raziskovalcev in dve strokovni delavki ter več stalnih in občasnih pogodbenih sodelavcev, ki so sodelovali pri raziskovalnih projektih in nalogah. Inštitut vodi predstojnik dr. Matija Zorn, njegovi pomočniki pa so dr. Matjaž Geršič, dr. Janez Nared in dr. Nika Razpotnik Visković. Znanstveni svet inštituta so do 23. 11. sestavljali akademika dr. Andrej Kranjc in dr. Dragica Turnšek ter dr. Matej Gabrovec (predsednik), dr. Drago Kladnik, dr. Blaž Komac (podpredsednik), dr. Aleš Smrekar in dr. Matija Zorn, od 24. 11. pa akademik dr. Andrej Kranjc in izredni član SAZU dr. Franci Gabrovšek ter dr. David Bole, dr. Matej Gabrovec (predsednik), dr. Blaž Komac (podpredsednik), dr. Nika Razpotnik Visković in dr. Matija Zorn.

Inštitut ima 7 organizacijskih enot: Oddelek za fizično geografijo vodi dr. Matija Zorn, Oddelek za humano geografijo dr. Janez Nared (do 6. 12.) oziroma dr. David Bole (od 7. 12.), Oddelek za regionalno geografijo dr. Drago Perko, Oddelek za naravne nesreče dr. Blaž Komac, Oddelek za varstvo okolja dr. Aleš Smrekar, Oddelek za geografski informacijski sistem dr. Rok Ciglič in Oddelek za tematsko kartografijo dr. Jerneja Fridl.

Na inštitutu delujejo tudi Zemljepisni muzej, ki ga vodi dr. Primož Gašperič, Zemljepisna knjižnica, ki jo vodi dr. Maja Topole, in Fizičnogeografski laboratorij (slika 4), ki ga vodi dr. Mateja Ferk.

Na inštitutu je sedež Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Njen predsednik je dr. Matjaž Geršič.

Leta 2020 je raziskovalno delo sodelavcev inštituta potekalo v okviru 2 raziskovalnih programov, 7 temeljnih, 2 podoktorskih, 2 uporabnih in 2 ciljnih nacionalnih projektov ter 26 mednarodnih projektov. To so:

- šestletni raziskovalni program **Geografija Slovenije** (vodja: dr. Blaž Komac),
- šestletni raziskovalni program **Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega** (vodja: dr. Špela Ledinek Lozej, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Napravite mi to deželo nemško ... italijansko ... madžarsko ... hrvaško! Vloga okupacijskih meja v raznarodovalni politiki in življenju slovenskega prebivalstva** (vodja: dr. Božo Repe, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, vodja na inštitutu: dr. Matija Zorn),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Zgodovinski atlas slovenskih mest** (vodja: dr. Miha Kosi, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, vodja na inštitutu: dr. Jerneja Fridl),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Upravljanje lavinske nevarnosti s pomočjo klasifikacije reliefa** (vodja: dr. Blaž Komac),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Koncept soodvisnosti v krasu: povezanost vrtač in jam z vidika antropogenih vplivov** (vodja: dr. Mateja Breg Valjavec),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Ustvarjanje, vzdrževanje, ponovna uporaba: mejne komisije kot ključ za razumevanje sodobnih meja** (vodja: dr. Marko Zajc, Inštitut za novejšo zgodovino, vodja na inštitutu: dr. Matija Zorn),
- dvoletni temeljni raziskovalni projekt **AEOLKARST – Geomorfološke posebnosti krasa na eolskih kalkarenitih in njihova pomembnost za preučevanje paleoklime** (vodja: dr. Matej Lipar),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Novi indikatorji klimatskih sprememb v stalagmitih v Sloveniji** (vodja: dr. Sonja Lojen, Institut Jožef Stefan, vodja na inštitutu: dr. Matej Lipar)
- triletni aplikativni raziskovalni projekt **Nevidno življenje odpadkov: Razvoj etnografsko utemeljene rešitve za upravljanje z odpadki v gospodinjstvih** (vodja: dr. Dan Podjed, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, vodja na inštitutu: dr. Katarina Polajnar Horvat),

- stalni aplikativni raziskovalni projekt **Preučevanje slovenskih ledenikov** (vodja: dr. Matej Gabrovec; slika 3),
- triletni raziskovalni projekt **Raziskovalci na začetku kariere 2.0 Zajem in uporaba podatkov opazovanj jamskih stalagmitov in njihova uporabnost pri interpretaciji okolja in podnebja** (vodja: dr. Matej Lipar),
- doktorski raziskovalni projekt **Trajnostno upravljanje pokrajin: od teorije k praksi** (vodja: dr. Daniela Ribeiro),
- dveletni ciljni raziskovalni projekt **Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine** (vodja: dr. Mojca Golobič, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, vodja na inštitutu: dr. Mateja Šmid Hribar),
- dveletni ciljni raziskovalni projekt **Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problemskih območjih** (vodja: dr. Janez Nared),
- triletni projekt evropskih strukturnih in investicijskih skladov **Interpretacija biotske raznovrstnosti in dediščine kolišč na Ljubljanskem barju** (vodja: dr. Aleš Smrekar),
- šestletni raziskovalni projekt **Kraški artefakti na severnem delu Nullarborja** (vodja: dr. Matej Lipar),
- triletni švicarsko-slovenski raziskovalni projekt **Mesta brez vrednosti? Družbeno-gospodarska preobrazba industrijskih mest v Švici in Sloveniji** (vodja: dr. David Bole),
- triletni madžarsko-slovenski raziskovalni projekt **Primerni ekološki ukrepi na področju poplavne nevarnosti v hribovitem območju Madžarske in Slovenije** (vodja: dr. Rok Ciglič; slika 2),
- triletni ERA-NET mednarodni raziskovalni projekt **BRIGHT FUTURE – Bright future for black towns: reinventing European industrial towns and challenging dominant post-industrial discourses** 'Mala industrijska mesta v Evropi in njihovo soočanje s prevladujočimi post-industrijskimi diskurzi' (vodja: dr. David Bole),
- petletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **SMART-MR – Sustainable measures for achieving resilient transportation in metropolitan regions** 'Trajnostni ukrepi za učinkovitejši promet v metropolitanskih regijah' (vodja: dr. Janez Nared),
- triletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **LABELSCAPE – Integration of sustainability labels into Mediterranean tourism policies** 'Vključevanje trajnostnega certificiranja v turistične politike Sredozemlja' (vodja: dr. Nika Razpotnik Viskovič),
- triletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **TUNE UP – Promoting multilevel governance for tuning up biodiversity protection in marine areas** 'Spodbujanje večnivojskega upravljanja za uravnavanje ohranjanja biotske raznovrstnosti na morskih območjih' (vodja na inštitutu: dr. Aleš Smrekar),
- dve in pol letni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **ECOVINEGOALS – ECological VINEyards GOVERNance and Activities for Landscape's Strategies** 'Upravljanje in dejavnosti v ekoloških vinogradih kot podlaga za pripravo pokrajinskih strategij' (vodja na inštitutu: dr. Mateja Šmid Hribar),
- triletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **TRANS-BORDERS – TEN-T passenger transport connections to border regions** 'Povezovanje obmejnih območij z vseevropskim prometnim omrežjem' (vodja na inštitutu: dr. Matej Gabrovec),
- triletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **KRASn'KRŠ – Ohranjanje in valorizacija dediščine ter razvoj trajnostnega turizma v čezmejni kraški pokrajini** (vodja: dr. Mateja Breg Valjavec),
- triletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **CROSSRISK – Public warnings – reducing rain and snowfall related risks** 'Javna opozorila – zmanjšanje tveganj zaradi padavin in snežne odeje' (vodja na inštitutu: mag. Miha Pavšek),
- dveletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **YOUIND – Youth in Industrial Regions – Strengthening institutional capacities to cope with the outmigration of young people from industrial towns** 'Mladi v industrijskih regijah – Krepitev institucionalnih zmogljivosti za preprečevanje izseljevanja mladih iz industrijskih mest' (vodja na inštitutu: dr. Jani Kozina),

- osemletni LIFE IP mednarodni raziskovalni projekt **CARE4CLIMATE** – *Boosting greenhouse gas emissions reduction by 2020 with a view to 2030 – promoting sustainable transport, energy efficiency, renewable energies and sustainable, climate-protecting land use in the transition to a low carbon society* 'Spodbujanje zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do 2020 s pogledom na 2030 – promoviranje trajnostne mobilnosti, učinkovite rabe energije, obnovljivih virov energije in v blaženje podnebnih sprememb usmerjeno rabo tal z namenom prehoda v nizkoogljično družbo' (vodja na inštitutu: dr. Matej Gabrovec),
  - enoletni ESPON mednarodni raziskovalni projekt **ESPON Transnational Outreach Support 2019–2022** 'Podpora mednarodni predstavitvi rezultatov programa ESPON' (vodja na inštitutu: dr. Janez Nared),
  - triletni mednarodni raziskovalni projekt programa EU-Indija **FilmInd** – *The Indian film industry as a driver of new socioeconomic connections between India and Europe* 'Indijska filmska industrija kot gonilo novih družbeno-gospodarskih povezav med Indijo in Evropo' (vodja na inštitutu: dr. Jani Kozina),
  - triletni mednarodni raziskovalni projekt Obzorje 2020 **TRANS-MAKING** – *Art/culture/economy to democratize society, Research in placemaking for alternative narratives discourses* 'Umetnost/kultura/ekonomija za demokratizacijo družbe, Raziskovanje ustvarjanja krajev alternativnih narativov' (vodja na ZRC SAZU: dr. Jovana Mihajlovič Trbovc, Inštitut za kulturne in spominske študije ZRC SAZU),
  - štiriletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega programa znanstvenih in tehnoloških raziskav **COST ENRESSH** – *European network for research evaluation in the social sciences and the humanities connecting* 'Evropsko omrežje za vrednotenje raziskav v družboslovju in humanistiki' (vodja na inštitutu: dr. Mimi Urbanc),
  - štiriletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega programa znanstvenih in tehnoloških raziskav **COST FIRELINKS** – *Fire in the Earth System: science & society* 'Požari v okoljskem sistemu Zemlje: znanost in družba' (vodja na inštitutu: dr. Matija Zorn),
  - štiriletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega programa znanstvenih in tehnoloških raziskav **COST SAGA** – *The Soil Science & Archaeo-Geophysics Alliance: going beyond prospection* 'Znanosti o prsteh in arheološko-geofizikalno zavezništvo: širjenje zmožnosti' (vodja na inštitutu: dr. Mateja Ferkl),
  - ena in pol letni ARPAF II mednarodni raziskovalni projekt **100%Local** – *Boosting the Alpine agri-food value chains with the »100% Local« approach* 'Krepitev kratkih kmetijsko-živilskih oskrbovalnih verig na območju Alp s pristopom 100 % lokalno' (vodja na ZRC SAZU: dr. Špela Ledinek Lozej, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU),
  - dvoletni Erasmus+ mednarodni projekt **MINERVA** – *MappINg Cultural HERitage: Geosciences Value in Higher Education* 'Mapiranje kulturne dediščine – pomen geoznanosti v visokošolskem izobraževanju' (vodja na inštitutu: dr. Jani Kozina),
  - dvoletni bilateralni slovensko-izraelski raziskovalni projekt **Digitalizacija judovske dediščine v Sloveniji** (vodja na inštitutu: dr. Mauro Hrvatin),
  - dvoletni bilateralni slovensko-ameriški raziskovalni projekt **Geomorfološke značilnosti eogenetskih karbonatnih kamnin v Sloveniji in Združenih državah Amerike** (vodja: dr. Matej Lipar),
  - dvoletni bilateralni slovensko-ameriški raziskovalni projekt **Geokemija ledu: Slovenija in ZDA** (vodja: dr. Matija Zorn),
  - dvoletni bilateralni slovensko-japonski raziskovalni projekt **Trajnostno upravljanje skupnega v socio-ekoloških produktivnih pokrajinah (kulturnih pokrajinah) v Sloveniji in na Japonskem** (vodja: dr. Matija Zorn).
- Ostali projekti in naloge pa so:
- **Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije** (vodja: dr. Drago Perko),
  - **DARIAH – Digitalna raziskovalna infrastruktura za umetnost in humanistiko** (vodja: dr. Jerneja Fridl),

- **Obnovitev in ohranjanje mokrotnih habitatov na območju Ljubljanskega barja – PoLJUBA** (tržni projekt; vodja: dr. Aleš Smrekar),
- **Geografska zbirka Zemljepisnega muzeja** (infrastrukturni projekt; vodja: dr. Primož Gašperič),
- **Obisk gora v času podnebnih sprememb** (projekt promocije in ozaveščanja na področju izvajanja Alpske konvencije; vodja na inštitutu: mag. Miha Pavšek),
- **Opis izbranih klimatskih kazalnikov za potrebe projekta *ProteCHt2save* in priprava plakatov o klimatskih spremembah, naravnih nesrečah in kulturni dediščini** (tržni projekt; vodja: dr. Rok Ciglič),
- **Priprava digitalnih zemljevidov kamninsko-reliefnih enot in gozdnih površin za območje dežele suhe robe (po Troštu)** (tržni projekt; dr. Rok Ciglič),
- **Zasnova koncepta organizacije trajnostne mobilnosti s poudarkom na javnem potniškem prometu v Bohinju** (tržni projekt; vodja: dr. Matej Gabrovec),
- **Priprava zakonodaje na področju trajnostne mobilnosti v Republiki Sloveniji** (tržni projekt; vodja: dr. Matej Gabrovec),
- **Prostorske analize in kartografski prikazi občin Bohinj, Kočevje in Tržič** (tržni projekt; vodja: dr. Jernej Tiran),
- **Kam gredo vode naših ledenikov** (tržni projekt; vodja: mag. Miha Pavšek),
- **Priprava dokumentacije za sklenitev pogodb za izvajanje gospodarske javne službe avtobusnega linijskega prevoza potnikov** (tržni projekt; vodja: dr. Matej Gabrovec),
- **Izvedensko mnenje o zagotavljanju varnosti pred snežnimi plazovi na otroškem smučišču Zatrnik Plana** (tržni projekt; vodja: mag. Miha Pavšek),
- **Mreža centrov raziskovalnih umetnosti in kulture: Ex-ante in ex-post raziskave stanja na področju vrzeli med kreativnim potencialom slovenskega gospodarstva in servisnimi zmožnostmi kreativnega sektorja** (tržni projekt; vodja: dr. Jani Kozina).

Inštitut je organiziral ali soorganiziral več simpozijev in drugih srečanj:

- ***Integration of sustainability labels into Mediterranean tourism policies*** 'Vključevanje trajnostne-ga certificiranja v turistične politike Sredozemlja' (odskočni sestanek projekta, Ljubljana, 15.–16. 1.),
- **Posvet Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije in Povjerenstva za standardizacijo geografskih imena Republike Hrvatske** (posvet, Ljubljana, 21. 1.),
- ***Workshop on developing station areas*** 'Delavnica o razvoju območij ob prometnih postajah' (mednarodna delavnica, Ljubljana, 20. 2.),
- ***Final Bright Future workshop: The multifaceted and resilient small industrial town*** 'Zaključna delavnica BRIGHT FUTURE projekta: vsestransko in prožno malo industrijsko mesto' (delavnica, Ljubljana in Velenje, 25.–26. 2.),
- **Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine** (delavnica, Kobarid, 28. 2.),
- **Obisk gora v času podnebnih sprememb** (posvet, Mojstrana, 20. 6.),
- **Čezmejni javni potniški promet med Slovenijo in deželo Koroško v Avstriji** (mednarodna delavnica, Ljubljana, 21. 9.),
- **15. bienalni simpozij Geografski informacijski sistemi v Sloveniji: Modeliranje pokrajine** (posvet, Ljubljana, 30. 9.),
- **Priložnosti in ovire vzpostavitve mobilnosti kot storitve v Sloveniji** (posvet, spletni dogodek, 15. 10.),
- ***Science – between research ethics and plagiarism*** 'Znanost – med raziskovalno integriteto in plagijatorstvom' (mednarodni posvet in nacionalna delavnica, Ljubljana, 12. 11.).

Leta 2020 je inštitut izdal naslednje publikacije:

- Matjaž Geršič: **Pokrajinska imena kot dejavnik identitete** (Geografija Slovenije 36, Ljubljana, Založba ZRC, 240 strani),
- Matija Zorn, Blaž Komac, Rok Ciglič, Erik Logar (ur.): **Domači odzivi na globalne izzive** (Naravne nesreče 5, Ljubljana, Založba ZRC, 176 strani),

MATIJA ZORN, 7. 9. 2020

Slika 1: Inštitutski sestanek v času pandemije Covid-19.

MATIJA ZORN, 1. 7. 2020

Slika 2: V okviru madžarsko-slovenskega raziskovalnega projekta Primerni ekološki ukrepi na področju poplavne nevarnosti v hribovitem območju Madžarske in Slovenije potekajo meritve temperature in vlažnosti prsti na različnih rabah zemljišč v Slovenskih goricah. Rok Ciglič preverja delovanje merilne naprave.

MIHA PAVŠEK, 18. 9. 2020

Slika 3: Matija Zorn pri rednih letnih meritvah Ledenika pod Skuto.

MATIJA ZORN, 11. 9. 2020

Slika 4: Ogljed zbirke karbonatnih kamnin v inštitutnem Fizičnogeografskem laboratoriju na Igu (od leve: Rok Ciglič, Miha Pavšek, Primož Gašperič, Drago Perko, Matej Lipar, Andraž Čarni (Biološki inštitut Jovana Hadžija), Mateja Breg Valjavec).

- Rok Ciglič, Matjaž Geršič, Drago Perko, Matija Zorn (ur.): **Modeliranje pokrajine** (GIS v Sloveniji 15, Ljubljana, Založba ZRC, 249 strani),
- David Bole (ur.): **Velenje, industrijsko mesto v preobrazbi** (CAPACities 4, Ljubljana, Založba ZRC, 227 strani),
- Daniela Ribeiro: **Bela krajina – Sustainability in a Karst Landscape** (CAPACities 5, Ljubljana, Založba ZRC, 140 strani),
- Primož Gašperič, Renata Šolar, Matija Zorn: **Kartografski zakladi slovenskega ozemlja = Cartographic treasures of Slovenian territory** (Ljubljana, Založba ZRC, Narodna in univerzitetna knjižnica, 130 strani),
- Manca Černivec, Helena Dobrovoljc, Matjaž Geršič (ur.): **Živim v Bukovem Vrhu pod Bukovim vrhom. O spremembi pravopisnega pravila za pisanje zemljepisnih imen** (Ljubljana, Založba ZRC, 90 strani).
- Miha Pavšek, Matija Zorn (ur.): **Obisk gora v času podnebnih sprememb: program in knjižica izvečkov** (Ljubljana, Založba ZRC, Gornjesavski muzej Jesenice, 40 strani).
- **Acta geographica Slovenica** 60-1 (ur. Rok Ciglič, Blaž Komac, Ljubljana, Založba ZRC, 178 strani).
- **Acta geographica Slovenica** 60-2 (ur. Rok Ciglič, Blaž Komac, Ljubljana, Založba ZRC, 223 strani).
- **Acta geographica Slovenica** 60-3 (ur. Rok Ciglič, Blaž Komac, Ljubljana, Založba ZRC, 201 strani).

Leta 2020 je doktoriral en član inštituta.

Leta 2020 so inštitutski raziskovalci objavili 3 samostojne monografije, 56 znanstvenih poglavij v monografijah in 40 znanstvenih člankov, imeli 78 predavanj, opravili 15 študijskih obiskov v tujino in gostili 2 tuja raziskovalca, inštitut pa je v okviru mednarodnih projektov in drugih dejavnosti sodeloval z več kot 100 tujimi ustanovami.

Raziskovalci inštituta so bili dejavni tudi kot predavatelji na univerzah, uredniki in člani uredniških odborov številnih knjig in revij, v različnih komisijah državnih organov, pri Gibanju znanost mladini, kot mentorji podiplomskih mladih raziskovalcev, srednješolcev in osnovnošolcev, v Zvezi geografov Slovenije, Ljubljanskem geografskem društvu, Geomorfološkem društvu Slovenije ter drugje.

Matija Zorn

Poročilo o delu Ljubljanskega geografskega društva v letu 2020

Ljubljana, Gosposka ulica 13, <http://www.lgd-geograf.si/>

Delovanje društva v letu 2020 je močno zaznamovala epidemija Covid-19, zaradi katere smo lahko le delno uresničili zastavljeni program: nekatere dogodke smo morali odpovedati, na nekaterih dodatno omejiti udeležbo, nekatere pa smo prvič doslej izvedli na daljavo. V letu 2020 je bilo izvedenih 16 društvenih prireditev: 8 ekskurzij, 5 potopisnih predavanj in 3 geografski večeri, od tega dva prek spletne aplikacije *Zoom* (preglednice 1–3), 8 dogodkov pa je bilo odpovedanih oziroma prestavljenih za nedoločen čas. Dogodkov se je skupno udeležilo 401 ljudi, največ jih je bilo na obeh spletnih geografskih večerih (103 in 117). Dve »dvoranski« potopisni predavanji in oba spletna geografska večera smo posneli in jih objavili na društvenem *YouTube* kanalu in spletni strani. Pod okriljem Založbe ZRC smo izdali vodnik *Slovenija IX* z opisi sedmih društvenih strokovnih ekskurzij po Sloveniji in zamejstvu. Navkljub razmeram, ki so oteževale ali celo onemogočale organizacijo dogodkov, je društvo po najboljših močeh nadaljevalo z uresničevanjem svojega temeljnega poslanstva, tj. razvijanjem geografske znanosti in geografskega izobraževanja, uveljavljanjem geografije v družbi, strokovnim izobraževanjem članov in popularizacijo geografskih spoznanj.

Poleg rednih dejavnosti smo izdelali spletni zemljevid ekskurzij društva od njegove ustanovitve naprej in ga postavili na društveno spletno stran (<https://arcg.is/15n8b4>). Na zemljevidu so prikazane lokacije ekskurzij, njihov program, število udeležencev in morebitna povezava do objave v knjižnem vodniku (slika 1). Zemljevid je uporabno orodje za posameznike za načrtovanje izletov, učitelje za izvedbo terenškega izobraževanja in za referente pri snovanju prihodnjih ekskurzij.